
Russisk Rulett

Et nyhetsbrev om bruk av anabole steroider og andre prestasjonsfremmende preparater utenfor den organiserte idretten

Årgang 3, nummer 6

Desember 2013

Tekst og foto: Bjørnar Bergengen

Kriminolog og spesialkonsulent KoRus- Oslo

Velkommen til sjettede utgave av *Russisk Rulett*.

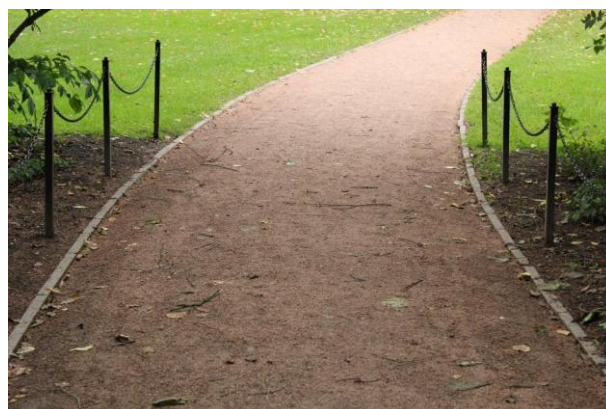
Blant nyhetene om doping som har kommet denne høsten, er funnene norske forskere har gjort som peker i retning av at den muskelbyggende effekten av anabole androgene steroider har lengre varighet enn det man tidligere har trodd. Det blir mer om dette i nyhetsdelen. Vi har reportasjer fra to konferanser som er blitt arrangert denne høsten. I september ble den fjerde nordiske konferansen om dopingbruk arrangert i Stockholm, mens Dopingtelefonen markerte sitt tiårsjubileum med et seminar i oktober. Tidsskriftet for den svenske legeföreningen fokuserte i septemberutgaven på doping utenfor organisert idrett. I Sverige er det kommet egne retningslinjer for diagnostisering og behandling av dopingproblemer. Vi ser nærmere på disse sakene og har lagt ved linker til disse. Hovedtemaet denne gangen er sammenhengen mellom dopingbruk, bruk av narkotiske stoffer og kriminalitet.

Svenske nasjonale retningslinjer for å møte hormonmisbruk

I Sverige kom det i høst egne retningslinjer for hvordan man innenfor helsevesenet skal oppdage dopingbruk og gi et så godt helsetilbud til dopingbrukere som mulig. Her blir den foreliggende medisinske kunnskapen oppsummert, og det blir gitt praktiske råd i forhold til diagnostisering og behandling. Man finner også en oversikt over tegn og symptomer på dopingbruk samt en gjennomgang av de vanligste bivirkningene. [Last ned](#)

Spesialfokus på doping i Läkartidningen

Läkartidningen, tidsskriftet for den svenske legeföreningen, hadde i septemhernummeret fire artikler om doping utenfor organisert idrett. I Sverige klassifiseres denne bruken som et samfunnsproblem, og man mener at den er mer utbredt enn dopingbruken man finner innenfor organisert idrett. Antall positive prøver er økende. Positive dopingprøver som er tatt innenfor idretten viser som oftest bruk av kun én type steroider, mens positive prøver tatt utenfor den organiserte idretten oftere viser bruk av flere ulike typer steroider. I dag er de kortsiktige bivirkningene godt kartlagt, mens man fremdeles mangler god nok kunnskap om de langvarige skadevirkningene knyttet til dopingbruk.

Telefontjenesten *Dopingjouren* ble etablert i 1993. Den er bemannet med sykepleiere og kliniske farmakologer med særlig kompetanse om dopingproblematikken. Hovedoppgavene er å svare på spørsmål samt drive opplæring og forskning. Informasjonen blir gitt gjennom telefon, e-post og Internett. De fleste henvendelsene kommer fra misbrukere, pårørende og treningssentre. Dopingjouren har også en viktig rolle når det gjelder å rapportere om bivirkninger av doping. De får inn langt flere rapporter om bivirkninger enn det som har blitt rapportert til det svenske legemiddelverkets database over bivirkninger. Man har også funnet at brukere og pårørende rapporterer om ulike bivirkninger. Blant annet opplever pårørende større problemer i forhold til aggresjon enn det brukeren selv gjør. I tillegg drøftes spørsmålet om hvorvidt dopingmidler er avhengighetsskapende og det ses nærmere på bivirkninger og behandling av dopingrelaterte problemer. [Klikk her](#)

4th Nordic Conference on Abuse of Anabolic Androgenic Steroids and Anti-Doping Work

Den fjerde nordiske konferansen om doping ble avholdt 26.–27. september i Stockholm. Konferansen avholdes annethvert år og går på rundgang mellom de skandinaviske landene.

Ralf Lövestedt fra Sosial- og helsedepartementet i Sverige innledet første dag med å si at de nå var i ferd med å bli gode på forebygging av dopingmisbruk i Sverige. I det forebyggende arbeidet er det en fordel å ha lover mot bruk av dopingmidler. Særlig er dette viktig i forhold til det normative budskapet et slikt lovverk sender ut til befolkningen. Videre sa han at selv om problemene som er knyttet til doping ikke rammer så mange, ser man likevel doping som et folkehelseproblem i Sverige siden disse problemene er svært alvorlige for de som rammes.

Ruth Woods

Professor Ruth Woods fra USA har forsket på virkningene anabole steroider har på hamstere. I utgangspunktet er hamstere aggressive dyr med mye testosteron i kroppen. Hamstere som er blitt gitt testosteron er mer villige til å slåss, men de oppsøker likevel ikke konfrontasjoner mer enn tidligere.

Hamsterforsøk peker i retning av at testosteron virker forsterkende i hjernen, og her er resultatene like for hanndyr og hunddyr. Testosteron har ikke den samme virkningen på dopamin som andre rusmidler har. Unntatt i svært store doser, har det ingen virkning i det hele tatt, mens det ved store doser medfører en nedgang i hjernens dopaminmengde. Man mener å se at det utvikles en toleranse overfor testosteron hos brukerne, og flere mener også å se relativt store likheter mellom testosteron og opiater. Hos hamstere ser det også ut som om testosteron virker negativt inn på dyrenes kognitive fleksibilitet.

I USA opplever majoriteten av befolkningen doping som et problem som er forbeholdt idretten, og da særlig i forhold til at bruk er å regne som usportslig. Derfor ligger det en utfordring i å overbevise befolkningen om problemene knyttet til dopingbruk. Man har også funnet at steroider brukes i de fleste idretter, ikke bare i styrkeidretter. Det man i dag vet for lite om, er de fysiologiske farene ved bruken og hvor stort et eventuelt avhengighetspotensial er. Kirk J. Bower gikk nærmere inn på psykiske effekter og avhengighetsfarene knyttet til bruk av anabole androgene steroider. Man har lenge kjent til at testosteron har antidepressive effekter. Bower delte de psykiske effektene av steroider inn i primære og sekundære effekter. De primære effektene kunne komme til syne under bruk i form av mani og aggresjon. Etter avsluttet bruk var den primære effekten depresjon som i verste fall kunne føre til selvmord. Tenåringer kan være særlig utsatt for farer knyttet til bruk av steroider siden de fremdeles vokser og som gruppe har økt selvmordsfare. De sekundære effektene kom etter avsluttet bruk og omfattet dårligere utseende og yteevne.

Bower sa at effekten steroidene har på brukeren, delvis formes av hvilken brukertype denne er. Man opererer gjerne med tre hovedgrupper av brukere: atleter, esteter og slåsskjemper (fighting elite). Hvilken brukertype man er, bestemmer hvilke mål, hvilket rasjonale og hvilken belønning bruken vil gi.

Atletenes mål er å bli bedre innen sin idrett. Deres rasjonale er å vinne for enhver pris, og belønningen er medaljer, ære og penger.

Estetene ønsker å forbedre sitt utseende. Deres rasjonale for bruk er å kunne fremvise en så perfekt kropp som mulig, der belønningen er andres beundring av denne kroppen. Slåsskjempene ønsker å bli mer aggressive og bedre til å slåss. Deres rasjonale er den sterkeste rett, mens målet med bruken er å få mer makt.

Kirk J. Bower

Bruken utenfor organisert idrett er preget av doser som vanligvis er mellom ti og hundre ganger større enn terapeutiske doser. Effektene avhenger også av om man benytter orale eller injiserbare steroider. Siden preparatene ofte fremstilles illegalt, er det ikke sikkert at innholdet stemmer overens med det som står i varedeklarasjonen til preparatene. Veterinærmedikamenter blir også benyttet. I tillegg er det risiko forbundet med deling av sprøyter samt bruk av alkohol og/eller narkotiske stoffer.

Bower mente det var en minoritet av brukerne som ble rammet av de mest alvorlige bivirkningene. Rundt 5 % av brukerne rammes av mani eller hypomani, depresjon ser ut til å ramme 3–11 %, mens suicid i form av forsøk eller gjennomført selvmord rammer rundt 4 % av brukerne. De ulike bivirkningene kommer til ulike tider i prosessen. Mani, aggresjon og eventuell voldsutøvelse kan inntreffe under bruken, mens depresjon og suicidalitet kommer etter bruk. Dette vil som regel skje innen tre måneder etter avsluttet bruk.

Det har lenge vært diskutert om det er mulig å bli avhengig av anabole steroider. Så langt finnes det fremdeles ingen epidemiologiske studier som tar for seg dette spørsmålet. På slutten av 1980-tallet var steroidavhengighet kun en hypotese. Etter hvert begynte det å komme rapporter om dette. Mellom 1988 og 2005 ble

det beskrevet 230 tilfeller i 14 ulike tidsskriftsartikler. Kun to av de omtalte tilfellene var kvinner. Alle var ikke-medisinske brukere. Man har ikke funnet at avhengighetsproblematikk har oppstått på grunn av foreskrevne doser. Kjentetegn på steroidavhengighet er at brukeren er mann, dosene er høye, bruken er ulovlig og brukeren opplever at han aldri blir stor nok.

I vår kom en revidert utgave av den amerikanske diagnosemanualen *DSM-V*. Med utgangspunkt i denne, deltok Woods, Bower, Anders Håkansson og Stefan Arver i en paneldiskusjon om diagnostiske kriterier for misbruk av anabole androgene steroider. I tidligere utgaver av manualen ble det operert med diagnoser for både avhengighet og misbruk. Disse er nå slått sammen, og man har i stedet fått en gradert diagnose for avhengighet: mild, moderat og alvorlig ruslidelse (*substance use disorder*). Sammenlåingen vil gjøre det enklere å gi misbrukslidelse som diagnose. I den reviderte diagnosemanualen kom ikke avhengighet av anabole androgene steroider med som en egen diagnose, men den nevnes eksplisitt som en annen avhengighet.

Anders Håkansson

Hemmeligholdelsen av bruk er et hinder for å gi behandling. Steroidbrukere snakker i liten grad med sin lege om denne bruken. Dette skyldes delvis at brukerne mener at leger har for lite og dårlig kunnskap om steroider og delvis at dopingbrukere ser sin dopingbruk som et sunt livsstilsvalg (*healthy lifestyle choice*). Man har også altfor liten kunnskap om kvinnelige dopingbrukere. Bower sa at han sjelden brukte diagnoser og diagnosekriterier overfor sine pasienter. Han mente at dette lett ville virke mot sin hensikt. I noen tilfeller mente han at det kunne være nyttig å sette seg ned med en pasient for å gå gjennom hva diagnosemanualene sa.

Christine Wisløff og Peter Krajci fra Avhengighetsklinikken ved Ullevål sykehus delte erfaringer fra poliklinisk behandling av dopingbrukere. De fortalte at problemer kan oppstå både som følge av bruk og som et resultat av at bruken er blitt avsluttet. Denne pasientgruppen har behov for en langvarig og komplisert behandling. Det var viktig under behandlingen å finne ut av pasientens ambivalens og motivasjon. Under behandlingen ble det særlig fokusert på områder som psykiske endringer under kurer, avhengighet, megarexi og psykiske og fysiske endringer hos brukeren. Sentralt i behandlingen er pasientens motivasjon. Tre caser ble presentert som illustrerte ulike behandlingsforløp. Disse tre forløpene hadde ulikt utfall og utvikling. Tilnærmingene til pasientene hadde også vært forskjellig. En av de tre hadde droppet ut av behandling. De to som fortsatt var under behandling, hadde opplevd store forbedringer i livskvaliteten og enten helt avsluttet eller sterkt redusert forbruket av steroider og cannabis, som var disse pasientenes foretrukne rusmiddel.

På bakgrunn av beslag, mener det svenske tollvesenet at dopingpreparater i dag langt oftere enn tidligere blir produsert i Sverige. Prosjektleder for *Grov Organiserad Brottslighet* i det svenske tollvesenet, Daniel Piludu, fortalte om opprullingen av en liga som hadde solgt både dopingmidler og narkotikaklassifiserte legemidler i Sverige. Råvarer eller ferdige produkter ble først sendt fra asiatiske land til postbokser i London. Derfra gikk forsendingene til postbokser i Berlin. Fra Berlin ble pakkene sendt med UPS til Sverige. Ligaen har også benyttet seg av det Piludu kalte *målvakter* – personer som mot et vederlag har lånt ut sine bankkontoer til ligaen. Alle involverte hadde et avgrenset område innenfor ligaen som de hadde ansvar for. Under hovedmennene var den delt opp i ulike avdelinger som hadde ansvar for økonomi, produksjon, distribusjon og salg. Ligaen var bygget opp slik at den kunne fortsette å eksistere selv om noen skulle bli tatt. Bakmennene hadde tjent store penger, og disse hadde kjøpt ut de tidligere eierne av ligaen. Etter arrestasjonene mener man at andre aktører har tatt over, og man har ikke sett noen endringer i markedet.

Daniel Piludu

Professor Tomas Johansson tok for seg dagens globale treningskultur og satte den inn i et historisk perspektiv. På 1800-tallet hadde man i Europa noe som ble kalt *physical culture*. Her ble helse og styrke sett i sammenheng. Denne bevegelsen åpnet også for ulike nasjonalistiske strømninger, og det ble blant annet hevdet at sterke nasjoner kunne bygges opp ved å gjøre befolkningens kropper sterkere. Særlig i Norden og Tyskland ble denne bevegelsen populær. Etter hvert fikk den også nedslag i USA. Her ble et religiøst aspekt koblet til, og det ble sagt at for å være et godt kristent menneske, så fostret man sin kropp. Gjennom å få en sterkere kropp, æret man Gud. Den første kroppsbyggerkonkurransen ble avholdt i 1901, mens *Svenska Frisksportförbundet* ble etablert i 1935. Gjennom trening skulle menneskene lære å ta kontroll over sin egen kropp. Slik kunne man få kontroll over det kroppslige forfallet som aldriprosessen førte med seg. De to kanadiske brødrene Ben og Joe Weider etablerte i 1946 *The International Federation of Bodybuilding*. I 1977 kom en film om brødrene som het *Pumping Iron*. En oppfølger kom i 1985. Den het *Pumping Iron II* og handlet om kvinners kroppsbygging.

Tomas Johansson

Siden slutten av 1960-tallet har det Johansson kaller fitnessrevolusjonen løpt parallelt med kroppsbyggingen. På 1990-tallet begynte fitness og bodybuilding å krysse hverandre. Man har i dag en globalisering på dette området som viser seg i kroppssyn, anbefalte dietter og treningsteknikker. Ulike treningsprogram blir lisensiert, og man ser en standardisering som medfører at treningssentre ulike steder i verden blir stadig likere. Johansson kalte dette en bevegelse fra kjellere til gymhall. Samtidig kan man spore røttene tilbake til *physical culture*-bevegelsen på 1800-tallet.

I denne virkeligheten finner man en ambivalens i forhold til bruk av dopingmidler. Kosttilskudd er vanlig, og man finner paradokser og selvmotigelser i forhold til spørsmål om helse/uhelse, skjønnhet/helse, naturlig/unaturlig og det mannlige/kvinnelige.

Dopingtelefonens 10-årsseminar

Dopingtelefonen ble etablert 1. august 2003. Da som nå besto tilbudet av en telefon- og internettjeneste. Bjørn Barland fortalte at målet ved oppstarten var å gi brukerne adekvate medisinske svar. I stedet fikk de spørsmål etter brukerveiledning. En vanlig holdning blant de som ringte var at det å bruke dopingmidler ikke var farlig – det farlige var misbruket. Barland finner mange av de samme holdningene i dag. På nettsidene for dopingbrukere fremstilles doping som en del av en større diskurs som også rommer begreper som helse og livskvalitet, naturlig og ufarlig. Byrden for et dopingproblem bæres i størst grad av brukerens nære relasjoner, trenere og treningskamerater. For mange inngår doping sammen med rus i en sammensatt portefølje av problemer.

Professor emeritus Egil Haug foreleste om de fysiske bivirkningene av steroidbruk. For menn omfatter disse redusert fertilitet, varierende kjønnsdrift, prostata- og brystkjertelforstørrelse. Prostataforstørrelsen opptrer tidligere og oftere enn normalt, noe som kan innebære økt kreftisiko. Anabole steroider kan medføre leversvikt og skrumplever. Det er også blitt rapportert om blodcyster og leverkreft. Likeledes er det blitt rapportert om nyrekreft blant steroidbrukere. De har også økt risiko for nyrestein. Om steroidbruken begynner før puberteten har inntruffet, skapes en kunstig tidlig pubertet. Dette kan medføre redusert høydevekst på grunn av en kunstig tidlig pubertetsstopp. Det er dokumentert at steroider kan medføre en rekke alvorlige fysiske bivirkninger, men det er få studier på hvor mange brukere det er som får permanente helseskader og at det er store individuelle forskjeller i skadeomfanget.

Peter Krajci og Christine Wisløff

Christine Wisløff og Peter Krajci fra Rus- og avhengighetspoliklinikken ved Ullevål sykehus foreleste om tilbudet de har til pasienter med problemer forårsaket av dopingbruk. Pasientenes somatiske og psykososiale helse blir utredet, de gir psykoterapi både med og uten

medikamentell tilleggsbehandling, de tilbyr gruppebehandling og har også et tilbud til pårørende. Pasientene sliter blant annet med avhengighet av dopingmidler, et forstyrret kroppsbilde og ulike psykiske og fysiske problemer.

Per M. Thorsby

Per M. Thorsby fra Hormonlaboratoriet så nærmere på spørsmålet om hvor mange av dagens dopingbrukere som vil utvikle problemer. Han mente et konservativt estimat er at cirka 10 % av steroidmisbrukerne har behov for hjelp. Regner man så med at cirka 2 % av befolkningen har brukt eller bruker steroider, betyr dette rundt 60 nye personer årlig med et slikt hjelpebehov. Dette anslaget gjelder for yngre brukere. Man vet mindre om bruken blant eldre personer. Thorsby mente at det blant leger er generelt liten kunnskap om doping. De viktigste årsakene til at pasienter kommer til endokrinologisk avdeling, er økt bryststørrelse og sterilitet.

Anders Solheim fra Antidoping Norge sa at det forebyggende arbeidet som er blitt drevet innen breddeidretten, har en overføringsverdi til personer som trener utenfor den organiserte idretten. Han mente at det i Norge i dag finnes en treningskultur som er på avveie. Viktige spørsmål å stille i dag er om skjønnhet er lik sunnhet og om hvorfor vi skal trene. I svarene på disse spørsmålene mente Solheim at det er viktig å fokusere på helsegevinstene man får av å trene.

Unni Rishaug la frem erfaringer fra arbeidet med pasienter som har kommet til endokrinologisk avdeling ved Oslo universitetssykehus på grunn av problemer knyttet til dopingbruk. En av bivirkningene av steroidbruk er at egenproduksjonen av testosteron minsker eller opphører helt. Etter avsluttet bruk kan det ta lang tid før egenproduksjonen normaliseres. Hvor lang tid dette tar, avhenger av varigheten av misbruket, individuelle faktorer hos brukeren og faktorer som fremdeles er ukjente.

Når en pasient oppsøker behandlingsapparatet for sitt steroidproblem, er det ingen konsensus i forhold til om bruken skal avsluttes gjennom nedtrapping eller ved en øyeblikkelig stans i bruken. Brukerne er en heterogen gruppe som har en sterk kroppsfiksering til felles. I en behandlingssituasjon er det viktig å skape en god allianse med pasienten.

Unni Rishaug

Rishaug presenterte to caser. Den ene var en 17 år gammel gutt som var henvist til Hormonlaboratoriet fra sin fastlege. Han hadde brukt et anabolt steroid i tre måneder i forbindelse med trening på helsestudio. Fysisk var han ikke preget av bruken, men han hadde blitt tiltakende aggressiv og urolig og hadde fått søvnproblemer. Han hadde kuttet bruken tre uker før han kom til behandling og opplevde rask bedring. Den andre var en mann på 26 år som ble lagt inn på sykehus på grunn av brystmerter. Før innleggelsen hadde han i fire år brukt kurer med anabole steroider. Kurene varte fra to til tre måneder. Han mente at dette skyldtes en fysisk lidelse, og uttrykte flere ganger frykt for å ha en somatisk lidelse. Hjertebank og brystmerter ga ham også innsøvningsvansker. Han var svært skeptisk til at bruken av steroider var årsaken til de fysiske plagene han hadde. Kroppsbildet hans var preget av at han aldri ble stor nok. Etter rundt et halvt års behandling viste prøvene en positiv endring, og han fortalte selv at han følte seg bra både fysisk og psykisk.

Dopingbruk, rusmidler og kriminalitet

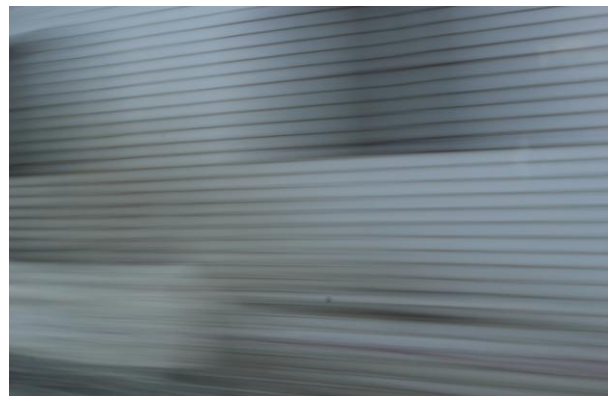
Mange studier har vist at doping ofte opptrer sammen med bruk av narkotiske stoffer og kriminalitet. Rusbruken som er blitt satt i sammenheng med bruk av anabole androgene steroider, er både blitt knyttet til en generell bruk av narkotiske stoffer og til enkelte rusmidler som ser ut til å være særlig utbredt blant dopingbrukere. Imidlertid

viser det seg at dette utvalgte stoffet i stor grad er forskjellig fra undersøkelse til undersøkelse. Et annet spørsmål i denne sammenheng er om bruken av dopingmidler begynte før eller etter bruken av andre rusmidler, og da særlig i forhold til bruk av narkotiske stoffer. Bruk av doping kan se ut til å være knyttet til et sett av atferdsproblemer. Samtidig får man ikke noe entydig bilde når man ser nærmere på denne sammenhengen.

Dopingbruk blant ungdom

Studier peker i retning av at det er en sammenheng mellom doping og bruk av narkotiske stoffer, men resultatene er ofte til dels motstridende og er avhengig av hvilke stoffer som blir brukt. Steroidbruken er blitt hevdet å henge sammen med et mål om å oppnå et bedre utseende og dermed bli mer seksuelt attraktiv i en sosial setting. Dopingbruk er også blitt sammenlignet med annen narkotikarelatert ungdomskultur. Ungdom som bruker anabole steroider har vist seg å ha risikoatferd på flere områder. Ofte viser dette seg i forhold til høyt alkoholforbruk, bruk av narkotiske stoffer og kriminalitet.

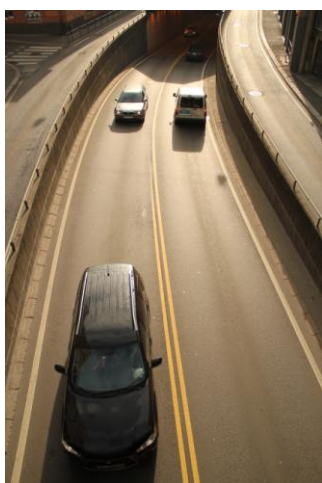
Middleman og samarbeidspartnere mener at brukere av steroider har et risikoatferdssyndrom. Også på andre områder har steroidbrukere vist seg å ha en mer utsatt atferd. Blant annet kan dette omfatte å ha sex uten kondom, hatt seksuelt overførbare sykdommer, vært i slagsmål som resulterte i legebehandling og hatt selvmordsforsøk bak seg. Ulike årsaksforklaringer er blitt presentert. Noe av årsaken kan komme av effekten av steroidene, som økt aggresjon og irritasjon. Samtidig mener de at bruken av steroider kan være et resultat av sammensetningen av psykososiale faktorer, genetiske faktorer, sosialt miljø, opplevd miljø og personlighetsfaktorer som medvirker til andre former for risikoatferd. Andre signifikante sammenhenger med bruk av prestasjonsfremmende midler er i forhold til opplevd tristhet og håpløshet, hvorvidt man har vurdert å ta sitt eget liv, overvekt, å bli tilbudt, har solgt eller gitt narkotiske stoffer på skolen, å være seksuelt aktiv og sigarettøyking.

I en omfangsundersøkelse gjort i Norge blant unge som var inne til sesjon, fant man at de som hadde brukt dopingmidler også oftere hadde brukt andre rusmidler. Dopingbrukerne viste også problematferd på andre områder. De kommer oftere enn ikke-brukere opp i bråk og problemer. I tillegg hadde færre i brukerguppen rent rulleblad enn de som ikke hadde brukt doping. De med dopingerfaring hadde også oftere gjort ulovlige ting uten å bli tatt, oftere vært i konfliktrådet og oftere fått bøter eller dommer.

I en undersøkelse basert på tall fra *Ung i Oslo 1996* av Willy Pedersen og Lars Wichstrøm, hadde 1,8 % av deltagerne i undersøkelsen noen gang brukt anabole androgene steroider. Man så en sterk sammenheng mellom dopingbruk og det å være medlem i et kommersielt treningsstudio. Ellers så man også sterke sammenhenger mellom dopingbruk og bruk av snus, alkohol og narkotiske stoffer som amfetamin, ecstasy og heroin. Til sin overraskelse fant forfatterne en negativ sammenheng mellom cannabisbruk og dopingbruk.

Ung i Oslo-undersøkelsen som ble gjort i 2012, viser at 2,5 % av guttene og 1 % av jentene noen gang har brukt anabole steroider. For elever i første videregående så man nærmere på sammenhengen mellom bruk av ulike substanser. Her så man at bruken av dopingmidler var størst blant elevene som oppga at de det siste året hadde brukt andre narkotiske stoffer enn cannabis.

Dopingbruk blant rusavhengige og kriminelle

I Sverige er flere studier blitt gjort for å undersøke bruken av dopingmidler blant kriminelle og rusavhengige. Undersøkelsene har vært gjort blant ulike populasjoner og med ulike metodiske verktøy. De enkelte studiene er derfor ikke generaliserbare til alle som bruker

anabole steroider, men de viser hvor sammensatt denne brukerguppen er. Yvonne Lood og hennes samarbeidspartnere gikk gjennom urinprøver tatt i perioden 1999–2009 av mistenkte i straffesaker og innsatte i svenske fengsler for å undersøke om disse testet positivt for anabole steroider. De mistenkte var arrestert for mindre narkotikaforbrytelser, trafikkforseelser og voldslovbrudd. Av prøvene tatt av mistenkte for lovbrudd, var 31,5 % positive, mens drøye 11 % av prøvene tatt av innsatte var positive. I 60 % av de positive prøvene tatt av mistenkte, fant man at narkotiske stoffer også var brukt. Man fant også at to eller flere ulike steroider var brukt i over halvparten av prøvene som ga positivt utslag for bruk av steroider.

En undersøkelse gjort av Anna Petersson og samarbeidspartnere undersøkte om personer som oppsøkte en ruspoliklinikk hadde brukt anabole steroider i løpet av de siste to månedene før de oppsøkte denne klinikken. Av deltagerne i denne undersøkelsen oppga 11 % at de hadde brukt steroider i denne perioden. Utover å bli sterkere og få et bedre utseende, var andre grunner til bruken et ønske om å skjule annet rusmisbruk, motvirke usikkerhet, få bedre selvfølelse, bli modigere eller mer aggressiv eller som en forberedelse til å begå kriminalitet. Forfatterne mener derfor at man blant personer med et jevnt rusmiddelintak kan finne bruk av steroider som er forårsaket av ønsket om en bedre livskvalitet på andre områder enn endring av fysisk utseende og/eller form.

Blant personer mistenkt for brudd på den svenske narkotikalovgivningen, brukte 81 % anabole steroider. Av disse brukte også 73 % ulike narkotiske stoffer. Også blant de som bare brukte steroider, var det få som gikk på treningsstudio. Majoriteten av disse hadde begynt å bruke narkotiske stoffer før de begynte å bruke steroider. Dette indikerer at dopingbruk kan være en del av et avansert misbruksmønster. Andre mener at bruk av anabole steroider uten at disse kombineres med trening skjer fordi brukeren ønsker å bli mer aggressiv og mindre hemmet under utførelsen av kriminelle handlinger.

Fia Klötz mener å se to hovedgrupper av kriminelle steroidbrukere. Den ene gruppen består av yrkeskriminelle som begår grovere og mer planlagt kriminalitet. De foretrukne rusmidlene for denne gruppen er sentralstimulerende midler som amfetamin og kokain. Den andre gruppen begår en mer impulsiv kriminalitet og har heroin som sitt foretrukne rusmiddel.

Studier er også blitt gjort på avdøde brukere av steroider. Disse brukerne er blitt sammenlignet med avdøde brukere av narkotiske stoffer. Her fant man at steroidbrukerne gjennomsnittlig døde tidligere enn heroin-/amfetaminbrukerne. Dødsårsaken blant steroidbrukerne var også langt oftere drap eller selvmord enn den var blant personer som brukte heroin og/eller amfetamin.

Anabole steroider kan ha ulike effekter på ulike personer. I en studie ble to grupper av steroidbrukere sammenlignet. Den ene gruppen hadde brukt steroider mindre enn et år, den andre gruppen mer enn et år. De erfarne brukerne hadde begynt sin bruk i en tidligere alder enn de mindre erfarne brukerne. Noen av disse oppga også den psykoaktive virkningen av steroider som en årsak til egen bruk, eller at det var en forberedelse til å begå kriminelle handlinger. De erfarne brukerne opplevde flere og større bivirkninger når bruken opphørte enn de mindre erfarne brukerne. Hovedsakelig viste dette seg i form av depresjon. Persson mener at dette impliserer både en dose- og tidsavhengig faktor i utviklingen av psykiske bivirkninger. Samtidig kan det også implisere at personer som opplever et større positivt utbytte av sin steroidbruk, også er mer sårbare i forhold til brukens bieffekter. Man mener det derfor finnes steroidbrukere som har en høyrisikoprofil. Disse ser ut til å ha en livsstil som omfatter bruk av narkotiske stoffer, de har liten eller ingen impulskontroll, de har psykiske problemer og en økt eksponering for selvpåført skade, drap, skadelige eller dødelige forgiftninger.

I forhold til voldelig atferd har man funnet at det ikke er noen sammenheng mellom utført voldskriminalitet og nærhet i tid til når anabole steroider ble brukt. Forskerne mener at dette betyr at anabole steroider ikke virker utløsende på voldshandlinger. De har to mulige forklaringer på den mulige sammenhengen mellom voldelig atferd og bruk av steroider. Enten finner man en overrepresentasjon av individer med en særlig sterk risikoatferd, impulsivitet og antisosial livsstil blant de som bruker steroider, eller så kan anabole steroider gi langtidsskader som senker terskelen for bruk av vold eller gjør brukeren mer sensitiv for voldsutløsende faktorer som for eksempel inntak av alkohol. Man bør heller ikke utelukke en samvirkende effekt av personlighetstrekk hos brukeren og langtidsskader av bruk.

Rusbruk og kriminalitet

I en kvalitativ undersøkelse som Barland og samarbeidspartnere gjorde på menn som bruker doping, mener de at resultatene herfra

nyanserer bildet av sammenhengen mellom dopingbruk, kriminalitet og rusmiddelbruk. De skriver at en stor utfordring er å finne ut hva som leder til hva. Noen av informantene forteller at dopingbruken ble en metode for å motvirke skader fra perioder med høyt inntak av alkohol. Flere uttrykte også forsiktighet i forhold til å bruke rusmidler mens de var på en kur, fordi de ikke ønsket å ødelegge resultatene av treningen som fulgte med dopingbruken. Andre fortalte at dopingbruken ble balansert opp mot bruk av andre rusmidler, samtidig som dopingene også virket som et substitutt som reduserte bruken av andre rusmidler. Andre igjen sammenlignet steroider med en rus i seg selv – ikke først og fremst på grunn av en rusgivende effekt de fikk gjennom bruken av steroider, men fordi denne bruken fikk dem til å føle seg bra eller føle seg «på toppen».

Flere av informantene i denne undersøkelsen opplevde egen doping som en hjelp til å endre livsstil. Det var det systematiske og forutsigbare livet med trening, kosthold og kurer som holdt dem borte fra kriminalitet og annen problematferd. Forholdet til vold og aggresjon er også nyansert. Hos noen av informantene er steroidbruken en årsak til vold, mens hos andre blir den en måte å unngå dette på siden trening, kosthold og doping gir dem muligheten til å delta på arenaer der de i mindre grad enn tidligere blir eksponert for voldsbruk og bråk.

Et lignende resultat fant man i en undersøkelse gjort av Malone og samarbeidspartnere, der man sammenlignet tre grupper bestående av

nåværende og tidligere brukere av anabole androgene steroider og personer som ikke brukte disse stoffene. Undersøkelsespersonene ble hentet blant personer som hadde drevet bodybuilding eller styrkeløft i minimum to år. Brukergruppen skilte seg ikke fra de to andre gruppene i forhold til når de hadde begynt å trene eller hvor mye de trente. Svært få brukte narkotiske stoffer, og disse var i gruppen tidligere brukere. Brukerkategoriene hadde begynt å bruke steroider senere enn de hadde begynt å drikke alkohol eller bruke narkotiske stoffer. Færre nåværende brukere enn i de to andre kategoriene brukte alkohol. Tidligere brukere hadde signifikant flere psykiatriske diagnoser enn nåværende brukere og de som aldri hadde brukt steroider. I alle tre gruppene så man at de tidligere hadde hatt et større forbruk av narkotiske stoffer, og forfatterne mener at det å begynne med styrkeløft eller bodybuilding for deltagerne i denne undersøkelsen hadde betydd en endret livsstil der man hadde beveget seg bort fra risikoatferd til en livsstil preget av fokus og målrettethet. Dette peker i retning av at bruk av steroider som et middel til å nå et kropps- og/eller styrkerelatert mål kan ha en positiv effekt i forhold til en tidligere negativ livsstil preget av utstrakt rusmiddelbruk.

Oppsummering

I den foreliggende forskningen ser det ut til å være et gjennomgående problemkompleks hos brukerne av anabole androgene steroider. Samtidig finnes det nyanser her. Hos noen kan det se ut som om bruken av steroider sammen med trening og fokus på kosthold kan ha

en modererende effekt i forhold til en livsstil preget av rusmisbruk og kriminalitet. På den andre siden har man undersøkelser som peker i retning av at dopingbruk er en del av en livsstil preget av kriminalitet og bruk av narkotiske stoffer. Dette peker i retning av at man blant dopingbrukere kan finne et gjennomgående problemkompleks preget av rus, kriminalitet og psykiske problemer. Muligens kan man også finne en større utbredelse av annen risikoatferd blant brukere av doping.

Imidlertid vil det være for enkelt å si at bruk av dopingmidler automatisk vil medføre et problemfylt liv preget av rus og kriminalitet. Dopingbruken finnes blant personer som bruker narkotiske stoffer og har en kriminell livsstil. Motivene for å bruke kan muligens finnes igjen i ulike tilnærminger til effektene av dopingmidlene og i forhold til hvilken plass dopingmidlene får i den enkeltes liv, slik Bower beskrev under sin forelesning i Stockholm. De ulike årsakene til bruk kan endre seg over tid. I disse kan man kanskje også finne noe av forklaringen på hvorfor det er ulike rusmidler som dominerer blant ulike brukere. Det er også interessant å se variasjonene som finnes i forhold til motivasjon for bruk, livsstil og konsekvenser av bruken hos ulike populasjoner som det er blitt forsket på. Dette understreker at dopingbrukere er en heterogen gruppe, slik behandlere også har påpekt. I denne sammenheng er det også viktig å huske på at ikke alle brukere vil oppleve problemer knyttet til sin bruk eller at all bruk behøver å bli kronisk eller medføre store problemer for den enkelte bruker og hans omgivelser.

Litteratur brukt

Barland, B., Tangen, J.O.: *Kroppspresentasjon og andre prestasjoner – en omfangsundersøkelse om bruk av doping*. Politihøgskolen, PHS forskning 2009:3. Oslo 2009.

Barland, B., Tangen, J. O., Johannenesen, C. A.: *Doping. Muskler, mestring og mening. En kvalitativ studie av unge menns bruk av muskelbyggende medikamenter* PHS forskning 2010:6

Denham, B.E.: Steroid Use: Adolescents. Association Between Narcotic Use and Anabolic-Androgenic Steroid Use Among American Adolescents *Substance Use & Misuse*, 2009, Vol. 44, No. 14 , Pages 2043-2061

Dodge, T., Hoagland M.F.: The use of anabolic androgenic steroids and polypharmacy: a review of the literature. *Drug and Alcohol Dependence*, 2011 Apr 1, 114(2-3):100-9. [Last ned](#)

Gårevik, N., Rane, A.: Dual use of anabolic-androgenic steroids and narcotics in Sweden *Drug and Alcohol Dependence*;109(1-3):144-6, 2010 [Last ned](#)

Lood Y; Eklund A; Garle M; Ahlner J. Anabolic androgenic steroids in police cases in Sweden 1999-2009. *Forensic Science International*; 219(1-3):199-204, 2012

Lundholm L, Käll K, Wallin S, Thiblin I.
Use of anabolic androgenic steroids in substance abusers arrested for crime.
Drug and Alcohol Dependence. 2010 Oct 1;111(3):222-6

Malone D.A., Dimeff R.J., Lombardo J.A., Sample R.H.
Psychiatric effects and psychoactive substance use in anabolic-androgenic steroid users.
Clinical Journal of Sport Medicine. 1995;5(1):25-31.

Middleman, A.B., Faulkner, A. H., Woods, E. R., Emans, S. J., DuRant, R. H.
High-Risk Behaviors Among High School Students in Massachusetts Who Use Anabolic Steroids
Pediatrics Vol. 96 No. 2 August 1, 1995 pp. 268 -272

Pedersen, W., Wichstrøm, L. (2001). Adolescents, doping agents and drug use: A community study. *Journal of Drug Issues*, 31(2), 517-42.

Petersson, A.: *Characteristics and Consequences of Use of Anabolic Androgenic Steroids in Poly Substance Abuse*. Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Medicine, Acta Universitatis Upsaliensis, 2008. [Last ned](#)

Petersson A, Bengtsson J, Voltaire-Carlsson A, Thiblin I. Substance abusers' motives for using anabolic androgenic steroids. *Drug and Alcohol Dependence*. 2010 Sep 1;111(1-2):170-2.

Thorlton JR, McElmurry B, Park C, Hughes T.: Adolescent performance enhancing substance use: regional differences across the US. *Journal of Addictions Nursing* 2012 May;23(2):97-111.

Øya, T.: *Ungdom, rus og marginalisering*. Cappelen Damm Akademiske, Oslo 2013

Nyheter

«Er det et lår? En arm? Hva i alle dager er dette?» August 2013
Skrekkeksempler på bruk av anabole steroider går sin seiersgang på nett. [Last ned](#)

Tatt i omfattende dopingsak August 2013
Syv personer tatt i svært omfattende dopingsak. [Last ned](#)

Doper seg til perfekt kropp August 2013
Stadig flere norske kvinner bruker ulovlig doping som slankemiddel. [Last ned](#)

Ingen positive dopingprøver fra Tour de France August 2013
[Last ned](#)

Dopingliga fra Oslo Vest i retten Oktober 2013
[Last ned](#)

Mosjonist lei av å bli frasyklet - smuglet EPO September 2013
[Last ned](#)

12 siktet i omfattende dopingsak September 2013
Politiet har foretatt flere pågripelser i den omfattende dopingsaken som etterforskes i distriktet. [Last ned](#)

Tiltalt 23-åring: – Det var lett å lage steroider Oktober 2013
Hovedtiltalt i dopingrettssak forteller. [Last ned](#)

Candi (26) ble avhengig av steroider - fikk penis Oktober 2013 [Last ned](#)

Ny forskning: Nytteeffekten av doping kan vare i flere tiår Oktober 2013 [Last ned](#)

Mest doping blant «vanlige» folk Oktober 2013
Doping blant «vanlige» mennesker er stadig mer utbredt. Fokus på kropp og utseende får skylden for det. [Last ned](#)

Holdt munn etter trussel på Facebook Oktober 2013
Politiet mener en doping-siktet 39-åring ble truet til taushet på Facebook. [Last ned](#)

Stadig flere jenter bruker anabole steroider November 2013
Innslag *Nyhetsmorgen* NRK – radio [Last ned](#)

Nå blir dopjukserne avslørt av veltrente, steroide mus Oktober 2013
Doping kan ha effekt livet ut, og da må straffene bli mye lengre. [Last ned](#)

Lys, lyd og sterke menn November 2013
VM i styrkeløft i Stavanger er tunge løft, litt rock'n roll og dopingfeller overalt. [Last ned](#)

Kreftlege mener han kan spore doping i cellene årevis etter inntak November 2013
[Last ned](#)

Oppbevarte dop - fikk 10.000 kroner i bot Desember 2013
[Last ned](#)

Linker

Antidoping Norge

www.antidoping.no

Antidoping Norges forebyggingsprogram Ren Skole

<http://www.renskole.no>

E-læringsprogrammet Ren Utøver

<http://www.renutover.no/>

Rent senter

<http://www.rentsenter.no/>

Dopingtelefonen

www.dopingtelefonen.no

Antidoping Danmark

www.antidoping.dk

Dopingtelefonen i Sverige

www.dopingjouren.se

World Anti-Doping Agency (WADA)

www.wada-ama.org/en/

Steroider.Net

www.sterodier.net

**Neste utgave av *Russisk Rullett* vil komme sommeren 2014
Har du tilbakemeldinger eller ideer send en e-post til:
bjornar.bergengen@vel.oslo.kommune.no**